

اصل فردی کردن مجازات

تالیف
دکتر محمد علی عبدالله زاده

انتشارات قانون یار

۱۳۹۹

سرشناسه	: عبدالله زاده، رامین، ۱۳۶۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: اصل فردی کردن مجازات/تالیف رامین عبدالله زاده.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات قانون یار، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۶ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹۴۵۴-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: اصل تناسب (حقوق) -- ایران
موضوع	: Proportionality in law -- Iran
موضوع	: حقوق جزا -- ایران
موضوع	: Criminal law -- Iran
رده بندی کنگره	: KMH۱۷۸۸
رده بندی دیویی	: ۳۴۰/۱۱۰۰۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۳۰۱۵۳۳

انتشارات قانون یار

اصل فردی کردن مجازات

تألیف: رامین عبدالله زاده

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن ناصحی

نوبت چاپ: اول-۱۳۹۹

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۵۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۴۵۴-۰

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹

۰۲۱۶۶۹۷۹۵۲۶

فهرست مطالب

۱۳.....	پیشگفتار
۱۵.....	فصل اول.....
۱۵.....	بررسی و شناخت مفاهیم
۱۷.....	بخش اول: بررسی حقوقی موضوع
۱۸.....	بند اول: بررسی لغوی موضوع
۱۹.....	بند دوم: بررسی اصطلاحی موضوع
۲۰.....	بخش دوم: بررسی شناخت مفاهیم مشابه
۲۰.....	بند اول: مفهوم اصل شخص بودن مجازاتها
۲۱.....	بند دوم: بررسی و شناخت اصل قانونی بودن مجازاتها
۲۳.....	بند سوم: اصل تساوی مجازاتها
۲۵.....	بند چهارم: قراردادی کردن مجازات
۲۷.....	بخش سوم: بررسی و شناخت اقسام فریدکردن مجازات ها
۲۷.....	بند اول: فریدکردن تقنینی مجازات
۲۸.....	بند دوم: فریدکردن قضایی مجازات
۲۹.....	بند سوم: فریدکردن اجرایی مجازات
۳۰.....	بند چهارم: اختیارات ولیفقیه در این راستا
۳۳.....	فصل دوم.....
۳۳.....	تحلیل و واکاوی حقوقی و تاریخیچه فریدکردن مجازات
۳۳.....	بخش اول: دوران اولیه تشکیل زندگی های جمعی
۳۴.....	بند اول: جنگ های خصوصی در ادوار اولیه
۳۵.....	بند دوم: دوره دادگستری
۳۶.....	بند سوم: دوران عمومی
۳۷.....	بخش دوم: پیدایش و ایجاد اندیشه های کیفری

۳۸	بند نخست: مکتب عدالت
۳۹	بند دوم: مکتب کلاسیک
۴۰	بخش سوم: مکتب اصالت تحصیل
۴۱	بخش چهارم: مکاتب دفاع اجتماعی
۴۵	فصل سوم
۴۵	اهداف اصل فردیبودن مجازاتها
۴۶	بخش اول: مبنای کلی اولیه
۴۶	بند نخست: توارث
۴۷	بند دوم: تاهنناریهای کرموزومی
۴۹	بند سوم: سن
۵۰	بند چهارم: جنس
۵۲	بخش دوم: اصول و روش های روانشناختی اولیه
۵۳	بند اول: پسیکوباتها (روانرنجور)
۵۴	بند دوم: پسیکوز
۵۷	بند سوم: نوروز (روانرنژندی)
۵۸	بند چهارم: تبیینهای روانشناختی
۶۰	بخش سوم: بررسی و تحلیل ابعاد جامعهشناختی
۶۲	بند اول: محیط خانوادگی
۶۳	بند دوم: عوامل اقتصادی
۶۵	بند سوم: عوامل فرهنگی
۶۶	بند چهارم: عوامل محیطی
۶۷	بخش چهارم: اهداف کلی و ابعاد اولیه اصل فردی کردن مجازات
۶۷	بند اول: مفهوم مجازات
۶۹	بند دوم: مجازات اخروی
۶۹	بند سوم: مجازات دنیوی

۷۲.....	بخش پنجم: هدف های کلی اصل فردی کردن مجازات
۷۲.....	بند اول: اصلاح و تربیت مجرمان
۷۴.....	بند دوم: رعایت عدالت و انصاف
۷۷.....	بند سوم: حفظ کرامت انسانی

۷۹..... فصل چهارم

۷۹.....	جایگاه نوظهور یافتن اصل فردی کردن مجازات در قوانین و منابع فقهی
۷۹.....	بخش اول: بررسی قاعده التعزیر بما یراه الامام
۸۰.....	بند اول: مبانی دلایل قاعده
۸۳.....	بند دوم: عدم انطباق تعزیر بما یراه الامام با تازیانه
۸۴.....	بند سوم: دلایل موافقان و مخالفان
۸۸.....	بخش دوم: اصل فردی بودن مجازات را از منظر و جایگاه قوانین
۸۸.....	بند اول: سابقه تفنینی قانون راجع به مجازات اسلامی مصوب ۶۱
۹۳.....	بند دوم: قانون مجازات اسلامی مصوب ۷۰
۹۵.....	بخش سوم: جایگاه اصل فردی بودن مجازات قانون مجازات اسلامی ۹۲
۹۵.....	بند اول: نوآوریهای قانون در این راستا

۹۹..... فصل پنجم

۹۹.....	شرایط اعمال اصل فردی کردن مجازات
۹۹.....	بخش اول: واکاوی و بررسی شرایط اعمال نهادهای تخفیفی
۱۰۰.....	بند اول: ندامت و پشیمانی
۱۰۱.....	بند دوم: حسن سابقه
۱۰۲.....	بند سوم: وضع خاص متهم از قبیل کهولت یا بیماری
۱۰۴.....	بند چهارم: وجود انگیزه شرافتمندانه
۱۰۵.....	بند پنجم: تأثیر تعزیر بر مرتکب
۱۰۶.....	بخش دوم: زمان وقوع جرم

- بند اول: اوضاع و احوال خاص مؤثر در ارتکاب جرم ۱۰۶
- بند دوم: مداخله ضعیف شریک یا معاون در وقوع جرم ۱۰۸
- بخش سوم: پس از وقوع جرم ۱۰۹
- بند اول: همکاری مؤثر متهم با مقامات رسیدگیکننده ۱۰۹
- بند دوم: گذشت شاکی یا مدعی خصوصی ۱۱۲
- بند سوم: کوشش متهم به منظور تخفیف آثار جرم ۱۱۳
- بند چهارم: خفیف بودن زیان وارده به بزه‌دیده یا نتایج زیانبار آن ۱۱۴
- بخش چهارم: شروط خاص اعمال نهادهای تشدید ۱۱۵
- بند اول: نحوه ارتکاب جرم ۱۱۵
- بند دوم: زمان و مکان وقوع جرم ۱۱۸
- بخش پنجم: شروط خاص در ارتباط با مجرم ۱۲۱
- بند اول: سبق تصمیم ۱۲۱
- بند دوم: انگیزه شریرانه ۱۲۲

فصل ششم ۱۲۵

- اعمال اصل فردی کردن مجازات و آثار خاص آن ۱۲۵
- بخش اول: بررسی آثار تخفیفی ۱۲۵
- بند اول: تخفیف مجازات ۱۲۶
- بند دوم: انواع تخفیف و ضوابط آن ۱۲۶
- بند سوم: محدودیت‌های تخفیف ۱۲۹
- بخش دوم: تعلیق اجرای مجازات ۱۳۰
- بند اول: شرایط ۱۳۱
- بند دوم: انواع ۱۳۴
- بخش سوم: نظام آزادی مشروط ۱۳۷
- بند اول: شرایط اعطای آزادی مشروط ۱۳۸
- بند دوم: آثار اعطای آزادی مشروط ۱۴۴

۱۴۶	بخش چهارم: بررسی نظام نیمه آزادی
۱۴۶	بند اول: پیشینه و تعریف
۱۴۸	بند دوم: شرایط
۱۵۰	بخش پنجم: بررسی موضوع معافیت از مجازات
۱۵۲	بند اول: پیشینه و تعریف
۱۵۳	بند دوم: شرایط
۱۵۵	بخش ششم: مجازاتهای جایگزین حبس
۱۵۵	بند اول: پیشینه و تعریف
۱۵۸	بند دوم: شرایط
۱۶۳	بند سوم: انواع مجازاتهای جایگزین حبس
۱۷۱	بخش هفتم: تعویق صدور حکم
۱۷۲	بند اول: شرایط
۱۷۴	بند دوم: انواع
۱۸۱	فصل هفتم
۱۸۱	آثار تشدید و بررسی برخی از ابزارهای فردی ساز کیفر
۱۸۱	بخش اول: افزایش مجازات به عنوان تشدید کیفر
۱۸۲	بند اول: تعدد جرم
۱۸۶	بند دوم: تکرار جرم
۱۹۰	بخش دوم: اعمال مجازاتهای تکمیلی
۱۹۰	بند اول: تعریف و فلسفه مجازاتهای تکمیلی
۱۹۳	بند دوم: انواع و آثار مجازاتهای تکمیلی
۱۹۹	منابع و مآخذ

پیشگفتار

اصل شخصی بودن مجازات ها یعنی اینکه مجازات از شخص مجرم فراتر نرود و خانواده وی را در بر نگیرد. لزوم رعایت این اصل همیشه مورد توجه قانون گذاران نبوده و در بسیاری از کشورها از جمله فرانسه قبل از انقلاب نه تنها مجازات سوء قصد کننده به جان پادشاه اعدام بوده بلکه کسان و خویشاوندان وی تبعید و حق استفاده از نام مجرم از آنها سلب می شده است در گذشته نتیجه مجازاتی صورت می گرفت خانواده محکوم نیز از مجازات مصون نبودند و حتی فرزندان وی ممکن بود مجازات شوند. یکی از اصولی که نتیجه اصل شخصی بودن مجازات ها است اصل فاعل بودن مجازات ها است، به این معنی که در مجازات کردن روحیه و شخصیت متهم و شرایط جگونگی ارتکاب جرم مورد توجه قرار گرفته و بر اساس آن مجازات صادر شود و اصل فردی بودن مجازات در کیفر های بدنی اسلامی تا حدودی پذیرفته شده است در حقوق کیفری، اسلام با توجه به قاعده (بما یراه الحاکم) بودن مجازات در قلمرو تعزیرات، امکان فردی سازی مجازات می یابد و با وجود این برداشت های مختلف از کلمات حاکم و تعزیر در قاعده مزبور موجب توسعه یا ضیق قلمرو اختیارات قاضی در تعیین مجازات های تعزیری بوده است. برخی از حقوقدانان معتقدند که در حدود نیز از مصادیق مجازات های بدنی هستند امکان اصل فردی کردن مجازات وجود دارد در این مورد می توان به مبحث توبه در فقه اسلامی استناد جست و بر آن اساس در صورتی که توبه قبل از اثبات جرم باشد قاضی می تواند با توجه به شرایط احراز آن و قصد ارتکاب بر اصلاح گناه خود و احیاناً جبران خسارت بزه دیده (در صورت وجود) حکم به برائت و یا تعزیر صادر نماید با این حال توبه پیش از ثبوت جرم در حقوق کیفری ایران و فقه امامیه پذیرفته شده است و پس از اثبات جرم نیز به شرط عفو ولی امر قابل اعمال می باشد به طور کلی توبه فقط یک جنبه از اصل فردی کردن مجازات را به عنوان پشیمانی مجرم مورد توجه قرار می دهد و نمی توان آن را کاملاً منطبق با اصل فردی کردن مجازات ها دانست. برای اینکه قانون تأثیرگذار باشد باید متناسب با شخصیت و شاکله هویتی افراد اجرا شود و بر این اساس اقداماتی مثل

آزادی مشروط و ... می تواند در مورد جرم‌ها با توجه به شخصیت مجرم اجرا شود. قانونگذار در قانون مجازات اسلامی سال ۱۳۹۲ مجازات‌های جایگزین را در قانون پیش‌بینی کرده است، اما این به معنای فاصله گرفتن از کیفر نیست. در مورد متهمان باید با توجه به نوع جرم و سابقه کیفری‌شان تحقیق شود و باید روندی در پیش گرفته شود که طی آن احکام صادره برای مجازات متناسب با شخصیت افراد باشد تا در نتیجه خروجی بهتری داشته باشیم.

در جوامع اولیه و حتی در جوامع سده‌های اخیر، مسئولیت فردی و اصل شخصی بودن اصلاً مطرح نبود. اگر کسی مرتکب جرمی می‌شد تمام اقوام و اعضاء خانواده در مقابل جرمی که یک نفر از آن‌ها داده بود مسئولیت داشتند و در مناطقی که مردم بصورت قبیله و طایفه‌ای زندگی می‌کردند اگر فردی از آن قبیله فردی از قبیله دیگر را می‌کشت، قبیله مقتول این حق را برای خود قائل می‌شد که تنها بر علیه قبیله قاتل وارد جنگ شده و تمامی آنها را از دم تیغ بگذرانند گاهی کوچکترین مسئله باعث می‌شد بین دو قبیله سالها جنگ و خونریزی برپا شود و صدها و هزاران نفر نابود شوند. معتقد بودند خون بایستی با خون جواب داده شود و خون تنها به خون شسته و پاک می‌شود این مسائل به ما اینک دین مبین اسلام ظهور کرد و کلام خدا در قرآن مجید این روش زشت و نکوهیده جوامع را رد کرد و مسئولیت فردی و اصل شخصی بودن را بوجود آورد برای نمونه: آیات سوره نعام آیه ۱۶۳: لا تزروا وازرة و زر اخری. سوره بقره آیه ۲۸۵: لا یکلف الله نفساً الا وسعها لها ما کسبت و علما ما اکتسبت. در این آیات خداوند مسئولیت عمل را متوجه فاعل آن نمود، گرچه اسلام با مجازات دسته جمعی که قبلاً در میان اعراب مرسوم بود خاتمه داد و مجازات فردی را جایگزین آن داد ولی استثنائی بر این اصل چه در قوانین و مقررات موضوعه و چه در احکام اسلامی وجود دارد.